

І. О. Луніна

доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу державних фінансів ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України", Київ, Україна, ilunina@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3812-4802>

Т. Г. Бондарук

доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу державних фінансів ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України", Київ, Україна, bondaruk23@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9410-6428>

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЇ ТА НАУКОВА КОНЦЕПЦІЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

Анотація. У статті досліджено теоретичні засади розвитку концепції публічних фінансів. Зазначено, що в сучасних публікаціях економічної та юридичної тематики трактування поняття "публічні фінанси" базується переважно на характеристиках його складових, критеріях права власності й публічності, прозорості фінансової діяльності різних публічних союзів. Доведено, що визначення цього поняття має враховувати особливості публічних і приватних фінансів, які полягають у відмінних цілях діяльності суб'єктів владних повноважень та суб'єктів господарювання, а також засадах отримання ними доходів. Зроблено акцент на помилковості віднесення до складу публічних фінансів коштів державних або комунальних підприємств, оскільки діяльність суб'єктів господарювання не пов'язана з виконанням функцій публічної влади та спрямована на випуск товарів і послуг на ринкових засадах. Обґрунтовано необхідність уточнення змісту поняття "публічні фінанси" з огляду на те, що їх головною ознакою є фінансове забезпечення виконання органами влади різних рівнів (як основної діяльності) функцій держави в широкому розумінні, розподілених між окремими одиницями системи органів загального державного управління.

Ключові слова: публічні фінанси, функції держави, приватні фінанси, державне господарство, фінансове забезпечення функцій держави.

Рис. 1. Літ. 51.

Inna Lunina

Dr. Sc. (Economics), Professor, Emeritus of Science and Technology of Ukraine, SI "Institute for Economics and Forecasting of National Academy of Sciences of Ukraine", Kyiv, Ukraine, ilunina@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3812-4802>

Taisiia Bondaruk

Dr. Sc. (Economics), Professor, SI "Institute for Economics and Forecasting of National Academy of Sciences of Ukraine", Kyiv, Ukraine, bondaruk23@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9410-6428>

THE DEVELOPMENT OF THEORY AND SCIENTIFIC CONCEPT OF PUBLIC FINANCE

Abstract. The term "public finance" has become widely used in modern economic and financial literature in Ukraine. Fiscal decentralization and the increase of public concern towards government activities have greatly intensified the discussion of public finance issues. This article stresses that the interpretation of the concept of "public finances" is based mainly on the characteristics of its constituents, the criteria of ownership and publicity, transparency of the financial activities of various public unions. At the same

© Луніна І. О., Бондарук Т. Г., 2019

time, the fundamental differences between the activities of government authorities and economic entities (state or municipal enterprises) remain unaddressed. It is proved that the definition of this concept should take into account the features of public and private finances, which imply different purposes of activities of government authorities and economic entities, as well as different sources of their income. The purpose of state economy is to serve the accomplishment of public goals, whereas the purpose of private economy is to gain profit on the basis of mutual exchange of services. Inclusion in the public finance of state or municipal enterprises is called in question due to the fact the activity of economic entities does not serve the realization of public functions and means the production of goods and services on the market basis, whereas the activity of state governments is aimed at providing the society with goods and services on the non-market basis at the cost of taxes and other compulsory payments. It is concluded that the financial activities of political parties and non-governmental organizations cannot be included in public finance since the latter is designed to finance the performance of the general government functions rather than the activities of voluntary associations. It is proved that the key feature of public finance is the financial provision of government functions (in the broad sense).

Keywords: public finance, government functions, private finance, state economy, financial provision of the government functions.

JEL classification: H00, H10.

И. А. Лунина

доктор экономических наук, профессор, заслуженный деятель науки и техники Украины, заведующая отделом государственных финансов ГУ "Институт экономики и прогнозирования НАН Украины", Киев, Украина

Т. Г. Бондарук

доктор экономических наук, профессор, ведущий научный сотрудник отдела государственных финансов ГУ "Институт экономики и прогнозирования НАН Украины", Киев, Украина

ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРИИ И НАУЧНАЯ КОНЦЕПЦИЯ ПУБЛИЧНЫХ ФИНАНСОВ

Аннотация. В статье исследованы теоретические основы развития концепции публичных финансов. Отмечено, что в современных публикациях экономической и юридической тематики трактовка понятия "публичные финансы" базируется преимущественно на характеристиках его составляющих, критериях права собственности и публичности, прозрачности финансовой деятельности различных общественных союзов. Доказано, что определение этого понятия должно учитывать особенности публичных и частных финансов, заключающиеся в различных целях деятельности субъектов властных полномочий и субъектов хозяйствования, а также принципах получения ими доходов. Сделан акцент на ошибочности включения в состав публичных финансов денежных средств государственных или коммунальных предприятий, поскольку деятельность субъектов хозяйствования не связана с выполнением функций публичной власти и направлена на выпуск товаров и услуг на рыночных основах. Обоснована необходимость уточнения содержания понятия "публичные финансы" ввиду того, что их главным признаком является финансовое обеспечение выполнения органами власти различных уровней (как основной деятельности) функций государства в широком смысле, распределенных между отдельными единицами системы органов общего государственного управления.

Ключевые слова: публичные финансы, функции государства, частные финансы, государственное хозяйство, финансовое обеспечение функций государства.

У сучасній економічній і фінансовій літературі дедалі ширше вживається термін “публічні фінанси”. Відчутним поштовхом до активізації обговорення проблематики публічних фінансів, особливостей формування бюджетів різних рівнів, фінансових аспектів діяльності центральних і місцевих органів влади стали процеси бюджетної децентралізації. Зростання суспільного інтересу до діяльності уряду зумовлене також високим рівнем корупції, неефективним використанням бюджетних коштів та низькою якістю публічних послуг [1, с. 25].

Однак однозначне трактування поняття публічних фінансів та його структурних складових наразі відсутнє. виправити цю ситуацію надзвичайно важливо з огляду на зміну формату відносин між суспільством і органами влади, необхідність створення системи ефективного управління та надання якісних публічних послуг.

В українській економічній і юридичній літературі проблематику публічних фінансів досліджували О. В. Абакуменко, Ю. Р. Баранюк, С. В. Бардаш, С. В. Березовська, С. В. Бойко, С. М. Вдовенко, О. В. Дугопольський, В. І. Кравченко, Т. Ф. Куценко, І. А. Нечаєва, А. А. Нечай, В. М. Опарін, В. М. Федосов, Л. В. Фокша, А. В. Хомутенко, Ю. В. Шульга, П. І. Юхименко [2–16] та ін. Трактування поняття “публічні фінанси” в працях різних авторів ґрунтується на різних критеріях (або одночасному застосуванні декількох із них), зокрема таких, як їх цільове призначення, форми власності, публічність і відкритість функціонування, складові системи публічних фінансів. Попри великий інтерес до окресленої проблематики, питання еволюції теорії публічних фінансів та їх наукової концептуалізації потребують додаткового дослідження. Тому метою пропонованої статті є поглиблення теоретичних засад публічних фінансів та їх наукова концептуалізація.

Як зауважує німецький фінансист Н. Андель, термін “фінансова наука” (Finanzwissenschaft) легко вводить у оману частиною “фінансова” та створює спокусу надто поверхневого розгляду її тлумачення. Звичайно, фінансові трансакції, доходи й витрати відіграють важливу роль. Але в кінцевому підсумку йдеться про рішення щодо надання обмежених благ, якщо ці рішення стосуються державних, а не приватних структур. Тому точніше назвати її наукою про державне господарство, предметом котрого є економічні дії публічних союзів, якщо вони обслуговуються дохідними та видатковими інструментами держави [17, с. 4].

У передмові до перекладу п'ятого видання книги Р. А. Масгрейва і П. Б. Масгрейв “Public Finance in Theory and Practice” наголошується, що вживання термінів “державний”, “суспільний” та “публічний” у поєднанні з категорією “фінанси” є рівнозначним у контексті їх взаємозв'язку з поняттями суверенітету й влади [18]. У словниках економічних термінів переклад з англійської слова “public” також має декілька варіантів – громадський, суспільний, державний; словосполучення “public sector” – державний сектор; “public good” – суспільне благо; “public service” – суспільні послуги, послуги для суспільного споживання.

У вітчизняних наукових публікаціях поняття “публічні фінанси” й “державні фінанси” часто використовуються як синоніми [19–21]. Так, у навчальному посібнику колективу авторів ТНЕУ “Фінанси зарубіжних країн” зазначається, що особливе місце в сукупності фінансових відносин посідають державні (публічні) фінанси [21, с. 17]. Далі автори звертають увагу на те, що самостійну ланку державних фінансів становлять фінанси державних корпорацій, виникнення яких пов’язане з розвитком публічного сектору економіки в країнах Західної Європи (Великобританії, Франції, Італії, ФРН, Австрії) у післявоєнний період [21, с. 25]. Також підкреслюється, що в більшості країн паралельно функціонує мережа публічних (державних) шкіл, витрати на функціонування яких повністю відшкодовуються за рахунок бюджетних асигнувань [21, с. 94].

На думку багатьох дослідників, важлива характеристика публічних фінансів полягає в їх тісному зв’язку з природою й функціями держави [22, с. 4], у призначенні відповідних коштів для фінансового забезпечення виконання останньою покладених на неї функцій [13], задоволенні публічних (суспільних) потреб [2–6; 15; 23]. Відомий правознавець Л. К. Воронова акцентує увагу на тому, що “після появи держави виникають фінансові відносини, що формують грошові фонди, які необхідні для існування публічних органів і фінансування покладених на них функцій. Ці фонди мають назву публічних фінансів” [24, с. 10].

І. В. Розпутенко трактує державні фінанси, вважаючи цей термін тотожним публічним фінансам, як систему грошових ресурсів, котрі належать державі та призначені для виконання притаманних їй економічних, соціальних і політичних функцій [20, с. 5]. На погляд О. П. Кириленко, цільове призначення місцевих фінансів як важливої складової публічних фінансів полягає в забезпеченні органів місцевого самоврядування фінансовими ресурсами, необхідними для виконання покладених на них функцій і завдань [25, с. 15]. У свою чергу, С. В. Бойко робить акцент на тому, що вихідним елементом у конструкції публічних фінансів є публічні потреби населення. Задоволення останніх передбачає створення фонду грошових коштів, за допомогою котрих ці потреби будуть фінансуватися, – доходи держави та інших публічних союзів [5, с. 33].

Досить часто, особливо в працях вітчизняних фахівців із фінансового права й державного управління, застосовується критерій форми власності [9; 12; 22; 24]. Наприклад, за визначенням Л. К. Воронової та М. П. Кучерявенка, публічні фінанси – це такі, власником яких є держава й територіальні громади [22, с. 4].

У низці праць, зокрема О. Д. Василика [26], В. І. Кравченка [8], Т. Ф. Куценко [9], А. А. Нечай [12], Л. В. Фокші [15], поняття “публічні фінанси” розкривається шляхом визначення його складових. Так, Т. Ф. Куценко обґрунтовує систему публічних фінансів національної економіки через сукупність органів публічної влади загальнонаціонального, представленого центральними органами державної влади, й субнаціонального рівня, котрому відповідають

незалежні (самоврядні) органи влади та/або децентровані органи державного управління, що діють на території... регіональних і місцевих адміністративних утворень. На підставі цих характеристик органів публічної влади та в контексті процесів децентралізації автор виокремлює дві складові у структурі публічних фінансів – центральні (урядові) фінанси й муніципальні фінанси (місцеві, або фінанси місцевого самоврядування) [9, с. 63].

На переконання О. В. Длугопольського, публічні фінанси є основою суспільного сектору та охоплюють доходи й видатки центрального та місцевих урядів, фондів обов'язкового соціального страхування і структурні взаємозв'язки між ними [7, с. 12].

Поелементне визначення державних фінансів міститься й у офіційному документі Уряду України. Згідно зі Стратегією розвитку системи управління державними фінансами, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 774-р, до складу системи управління державними фінансами входять державний бюджет, місцеві бюджети, позабюджетні фонди, фінанси державного корпоративного сектору.

У працях вітчизняних науковців [26; 28], оприлюднених на початку 2000-х років, визначення складових державних фінансів фактично відповідає характеристикам публічних фінансів, що використовуються в сучасних публікаціях різних авторів. Так, О. Д. Василик описує державні фінанси як сукупність фондів фінансових ресурсів загальнодержавного призначення, до котрих належать: державний і місцеві бюджети, централізовані й децентралізовані фонди цільового призначення (Пенсійний фонд, Фонд соціального страхування, Фонд сприяння зайнятості, Фонд конверсії, Валютний фонд, позабюджетні фонди місцевих органів самоврядування), а також фінанси підприємств і організацій державної й комунальної форм власності, державний кредит, державне особисте та майнове страхування [26, с. 23, 24].

У праці В. М. Опаріна, В. М. Федосова та П. І. Юхименка, присвяченій дослідженню концептуальних питань становлення й розвитку сучасних публічних фінансів України, останні пропонуються розглядати в широкому та вузькому значеннях. У широкому сенсі до них віднесено фінансову діяльність усіх різновидів публічних союзів – держави, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, а на глобальному рівні також міжнародні організації й фінансові інституції; у вузькому – державні та місцеві фінанси, в організації яких, незважаючи на їх взаємопов'язаність, домінують принципи автономності й незалежності [13, с. 125]. При цьому автори підкреслюють, що за тоталітарного режиму відсутність прозорості та відкритості бюджетного процесу спричинила формування саме державних, а не публічних фінансів [13, с. 118].

Безперечно, бюджет соціалістичної держави не був відкритим у сучасному розумінні цього поняття. Прозорість і публічність бюджетного процесу передбачає публічну доступність інформації, котра стосується бюджету, чітке визначення понять, що вживаються в бюджетному законодавстві, правове закріплення бюджетних повноважень, податкових та неподаткових над-

ходжень, усіх витрат органів влади різних рівнів [29, с. 132–135]. В умовах командно-адміністративної економіки взаємовідносини держави й підприємств мали індивідуальний характер навіть у період економічних реформ 1980-х років. Зокрема, нормативи платежів до бюджету були диференційованими та фактично слугували лише інструментом забезпечення рівномірності перерахування коштів до бюджету й централізованих фондів міністерств. Платежі до бюджету могли перевищувати 80 % прибутку підприємств (у формі плати за виробничі фонди та трудові ресурси), а для підприємств, чії платежі були порівняно малими, встановлювалися вищі прямі відрахування від прибутку. Продовженням індивідуальних відносин підприємств із бюджетом виступали також особливі умови оподаткування для певних галузей чи підприємств [30, с. 152, 153].

Водночас держава була організатором усього господарського життя. У партійних документах зазначалося, що в процесі усуспільнення експропрійованих у капіталістів засобів виробництва державна влада починає перетворюватися на організацію, котра безпосередньо виконує функції управління економікою країни, а державний бюджет стає бюджетом народного господарства в цілому. Згодом обґрунтовувалося, що саме централізовані рішення виражають інтереси всього суспільства та дають можливість реалізувати найкращі ідеї. Держава була розпорядником усіх ресурсів країни, оскільки виконувала функції управління всією господарською системою. Бюджет соціалістичної держави забезпечував формування “правильних народногосподарських пропорцій” [31, с. 35]. Отже, система державних фінансів призначалася для фінансування функцій держави як організатора всього господарського життя країни. При цьому певні її соціальні функції (з медичного обслуговування, послуг дошкільних закладів для дітей працівників підприємств, здобуття професійної освіти тощо) фінансували підприємства за рахунок власного прибутку. За таких умов чіткий поділ між фінансами підприємств (суб’єктів господарювання) та фінансами держави (органів загального державного управління) був неможливим. Отже, у разі широкого трактування функцій держави (не тільки щодо виконання владних повноважень, а й ідеального капіталіста, що діє в масштабах усієї економіки [32, с. 19]), система державних фінансів не обмежувалася доходами та видатками центрального й місцевих бюджетів, фондів обов’язкового соціального страхування – вона включала також кошти підприємств (децентралізовані фонди грошових коштів).

На етапі ринкових трансформацій увесь спектр функцій держави, отриманий у спадщину від командно-адміністративної економіки, потребував уточнення й перегляду з точки зору доцільності та можливості їх передання приватному сектору [30, с. 153].

Оскільки використання терміна “державні фінанси” має негативну конотацію, вважаємо коректнішим, з огляду на виконання функцій держави, а також гласність та відкритість суб’єктів владних повноважень, наразі вживати термін “публічні фінанси”. Забезпечення концептуальної зрозумілості цього

поняття є обов'язковою передумовою належної оцінки результатів та ефективності діяльності органів влади різних рівнів.

Для визначення змісту поняття “публічні фінанси” варто звернути увагу на принципові відмінності таких фінансів від приватних, котрі ґрунтовно розглянуті в працях дослідників дорадянських часів і сучасних іноземних науковців. Як підкреслює німецький фінансист Д. Брюммерхофф, без розмежування публічної й приватної сфер неможливо знайти теоретично задовільне та емпірично прийнятне визначення публічних фінансів [33, с. 3, 4]. Основні такі відмінності, що є принциповими для характеристики особливостей цих фінансів, показано на рисунку. Отже, головні особливості публічних і приватних фінансів полягають у принципово різних цілях діяльності суб'єктів владних повноважень та суб'єктів господарювання, а також засадах отримання ними доходів. Кошти, що мобілізує держава, призначені для фінансування її функцій, а при виконанні органами влади відповідних повноважень виникають відносини влади й підпорядкування [34, с. 134].

А. В. Хомутенко наголошує на тому, що термін “публічні фінанси” повинен вживатися лише тоді, коли йдеться про економічні відносини імперативного характеру [16, с. 120]. Таким чином, вирішальною ознакою держави є її вища влада, що обумовлює, зокрема, можливість примусових дій та обмежувальних заходів із боку органів влади. І. І. Янжул підкреслює, що державна діяльність має на увазі не тільки матеріальні цілі фіску, а й постійний розвиток народного добробуту, тому повинна поступатися своїми матеріальними вигодами, коли вони входять у колізію з вищими інтересами, що є головною метою буття держави [35, с. 17].

Публічні фінанси	Приватні фінанси
Метою функціонування публічних фінансів є “загальний інтерес”, реалізація державних цілей, значення державних послуг для народу, постійний розвиток народного добробуту	Мета функціонування приватних фінансів – отримання прибутку, найбільшої вигоди, найвищих доходів. Принцип рентабельності, прибутковості є вирішальним у приватному господарстві
Верховенство держави над громадянами (державний суверенітет), що обумовлює її примусову владу. Примусовий характер державного господарства, котре базується на податках, рух державних коштів пов'язаний із життям заходів державної влади	Приватне господарство базується на взаємному обміні послугами. Жодне таке господарство не може наказати іншому дати йому кошти без будь-якого матеріального відшкодування з його боку
Стан і розвиток публічних фінансів визначаються рішеннями держави та діями публічної влади	Стан і розвиток приватних фінансів регулюються законами ринкової економіки

Рисунок. **Ключові відмінності між публічними та приватними фінансами**

Складено за: Годме П. М. Финансовое право / пер. и вступ. ст. Р. О. Халфиной. М. : Прогресс, 1978. С. 37–55, 134; Лебедев В. А. Финансовое право. М. : Статут, 2000. С. 14–16; Соболев М. Н. Очерки финансовой науки. М., 1925. С. 5–17; Янжул И. И. Основные начала финансовой науки. Учение о государственных доходах. СПб, 1890. С. 16, 17; Тарасов И. Т. Очерки науки финансового права. Финансы и налоги: очерки теории и политики. М. : Статут, 2004. С. 49, 50; Иловайский С. И. Учебник финансового права. 4-е изд. Одесса : Типо-хромолитография А. Ф. Соколовского, 1904.

Американські та європейські підручники з фінансів останніх десятиліть досить часто починаються з розділів на кшталт “хто і що є держава”, зокрема з викладення розбіжностей між установами, котрі ми називаємо державою, та приватними установами. Лауреат Нобелівської премії Дж. Стігліц наводить дві принципові відмінності, які потрібно враховувати при вирішенні питання структурної побудови публічних фінансів та виокремленні відповідних складових [36, с. 11]:

1. Керівники державних установ в умовах демократії обираються або призначаються виборними особами. Отже, їх легітимність безпосередньо чи опосередковано визначається результатами виборів. У приватних корпораціях призначення керівників регулюється їхнім статутом.

2. Держава наділена певними суверенними правами (фр. “*souverainete*” – верховна влада), яких немає в приватних установ. Завдяки таким правам вона стягує податки, може вилучати приватне майно в разі податкової заборгованості, призиває на військову службу. При цьому держава обмежує приватних осіб і установи щодо гарантування іншим особам аналогічних прав примусу. Отже, вона має верховну владу, тимчасом як приватні договори є добровільними.

Поняття “публічні фінанси” широко розглядається в працях із фінансового права, адже предметом науки фінансового права є систематичне викладення всіх тих правил і норм, які стосуються доходів та витрат держави й управління ними. Теоретичне обґрунтування тісних предметних взаємозв'язків фінансового права та публічних фінансів, запропоноване І. Т. Тарасовим, базується на тому, що відносини між владою й громадянами, котрі виникають при зборі державою доходів та витрачаннях їх на потреби й завдання держави, породжують конфлікт інтересів. Врегулювання подібних конфліктів потребує правових норм, що визначають межі свободи держави та приватної сфери [37, с. 52, 53]. Норми фінансового права забезпечують юридичну регламентацію сфери публічних фінансів.

Французький дослідник із фінансового права П. М. Годме підкреслював, що в умовах високих ризиків різноманітних зловживань законодавче регулювання повинне стосуватись операцій органів публічної влади щодо формування доходів, руху та використання коштів держави [34, с. 38]. Перекладач праці П. М. Годме “Фінансове право” й автор вступної статті до неї Р. Й. Халфіна зауважує, що в оригіналі книга має назву “Публічні фінанси”. Зміну назви аргументовано тим, що фінансове право як галузь права та правової науки тісно пов'язане з економічним змістом процесів, котрі потребують правового регулювання, і з поняттями “державні фінанси” й “фінансова наука”. Назва “Фінансове право”, як наголошено у вступі, точно відповідає змісту запропонованого автором поняття “публічні фінанси”. Крім того, звертається увага на те, що у Франції державні фінанси (термін, котрий найчастіше вживався в радянській літературі) позначаються терміном “публічні фінанси” (*Finances publiques*) та містять три складові [34, с. 9, 10]: 1) централізовані фінанси, до яких належать основна частина доходів (від податків, державних

позик, інших доходів тощо) і витрат, що здійснюються в централізованому порядку; 2) місцеві фінанси, котрими розпоряджаються місцеві органи самоврядування (департаменти, комуни, муніципалітети) та які знаходять своє відображення в так званому приєднаному бюджеті, що затверджується разом із загальним бюджетом у єдиному законі про фінанси; 3) соціальне страхування й соціальна допомога, кошти котрих складаються з внесків найманих працівників і підприємств та відображаються в окремому “приєднаному бюджеті”, який теж включається в єдину систему публічних фінансів Франції.

Фахівець з фінансового права А. А. Нечай розуміє під публічними фінансами суспільні правовідносини, які пов'язані із задоволенням усіх видів публічного інтересу та виникають у процесі утворення, управління, розподілу (перерозподілу) й використання публічних фондів коштів та виокремлює у складі публічних фондів України [12]:

- публічні фонди держави (державний бюджет України, державні позабюджетні фонди – Пенсійний фонд України та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, інші позабюджетні грошові фонди, кошти яких є державною власністю, резерви Національного банку України та інших кредитних організацій, що засновані на державній формі власності, кошти державних підприємств, установ і організацій);

- публічні фонди коштів місцевого самоврядування (бюджети місцевого самоврядування та позабюджетні фонди органів місцевого самоврядування, фонди грошових коштів комунальних банків, чий статутний капітал утворено за рахунок коштів місцевого самоврядування, кошти комунальних підприємств, установ і організацій);

- публічні фонди коштів соціального призначення, котрі не є державною чи комунальною власністю та за рахунок яких задовольняють соціальні інтереси, визнані державою (публічні солідарні фонди обов'язкового соціального страхування); публічні накопичувальні фонди обов'язкового соціального страхування (недержавні пенсійні фонди другого рівня пенсійної системи).

В узагальненому вигляді публічний інтерес визначається як визнаний державою та забезпечений правом інтерес соціальної спільноти, задоволення котрого слугує умовою та гарантією її існування й розвитку. При цьому до публічного інтересу відносять державний, суспільний і територіальний інтерес [11, с. 36].

Таким чином, визначаючи поняття “публічні фінанси” та їх складові, А. А. Нечай спирається на критерії власності (державна й комунальна) і публічного (соціального) інтересу. Подібний підхід застосовують і багато її послідовників у публікаціях як із фінансового права й державного управління [6; 15], так і з питань розвитку бюджетної системи України [10; 23].

Фахівці з фінансового права Л. К. Воронова та М. П. Кучерявенко роблять акцент також на тому, що саме публічний аспект фінансів розмежовує публічні й приватні фінанси [22, с. 4]. Використання критерію публічності, тобто відкритості та вільного доступу до інформації про діяльність, обумовило істотне розширення сфери публічних фінансів у дослідженнях віт-

чизняних учених за рахунок включення, крім найпоширеніших складових, фінансів політичних партій [8, с. 10] і громадських організацій [13, с. 118].

На думку В. І. Кравченко, до публічних фінансів України належать: державні, місцеві фінанси, *фінанси політичних партій* [курсив наш. – Авт.], державний кредит, податки та збори, платежі до державних спеціальних цільових фондів, державні страхові фонди, страхові внески за державним страхуванням [8, с. 10]. Слід зауважити, що політичні партії – це добровільні об'єднання громадян із певними спільними інтересами, вони прагнуть до державної влади, але не мають відношення до виконання функцій держави.

Громадські організації (громадські об'єднання), згідно із Законом України “Про громадські об'єднання” від 22.03.2012 № 4572-VI, також є добровільними об'єднаннями фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів [38]. При цьому органи державної влади й місцевого самоврядування не мають права втручатися в діяльність громадських об'єднань. Тобто їхня діяльність, хоч і повинна відповідати принципу прозорості, відкритості й публічності та стосується широкого кола суспільних інтересів, не пов'язана з виконанням функцій центральних чи місцевих органів влади. Отже, попри публічний характер функціонування політичних партій і громадських організацій (громадських об'єднань), їхня фінансова діяльність не може вважатися складовою системи публічних фінансів, призначення котрих полягає у фінансуванні виконання функцій органів загального державного управління, а не діяльності добровільних об'єднань.

О. О. Молдован вважає створення інституту публічної влади першопричиною виникнення публічних фінансів, а не формування держави [39, с. 13]. Проте саме виникнення держави, діяльність якої та захист від загроз потребує коштів і, відповідно, примусового стягнення податків, обумовлює появу фінансів. Ще сто років тому С. І. Іловайський наголошував: “...фінанси є для держави необхідним засобом для виконання її завдань, і без фінансів ми не можемо уявити собі жодного суспільного організму” [40, с. 6]. Більше того, в переважній частині країн збереження в таємниці інформації про фінансування державної діяльності практикувалося до другої половини XIX ст., коли майже скрізь розпочався період гласності [40, с. 61].

С. В. Бардаш і Ю. Р. Баранюк із метою окреслення інтегрованого об'єкта державного фінансового аудиту відносять до публічних фінансів, окрім загальновідомих складових бюджетної системи та коштів суб'єктів господарювання державної й комунальної власності, публічні приватні фінанси (малого бізнесу, корпорацій, банків, некомерційних і громадських організацій), що їх отримують суб'єкти господарювання приватної власності внаслідок відносин із державою та органами місцевого самоврядування [3, с. 36]. Слід зазначити, що кошти держави й органів місцевого самоврядування, надані суб'єктам господарювання з державного та місцевих бюджетів, безумовно, належать до таких, інформація про використання яких повинна

мати публічний (відкритий) характер. Надання цих коштів суб'єктам господарювання є заходами державної допомоги (підтримки таких суб'єктів за рахунок держави чи місцевих ресурсів), щодо котрих повинні забезпечуватися, як передбачено Законом України “Про державну допомогу суб'єктам господарювання”, прозорість і належний контроль. Однак прибуток (дохід) суб'єктів господарювання, що одержують таку допомогу, є результатом їхньої комерційної діяльності, а не виконання владних повноважень центральних або місцевих органів влади.

За визначенням Р. А. Масгрейва, в умовах ринкової економіки до економічних функцій держави належать: алокаційна – надання суспільних благ і послуг та регулювання процесу, який визначає їх склад; дистрибутивна – коригування ринкового розподілу доходів і майна; стабілізаційна – підтримання високого рівня зайнятості, стабільності цін та економічного зростання [18, с. 20, 21]. У 1949 р. комісія Дж. Гувера рекомендувала федеральному уряду США формувати витратну частину бюджету на основі функцій, виконуваних органами влади. Сучасна функціональна класифікація видатків сектору загального державного управління включає такі їх групи: загальні державні послуги; оборона; громадський порядок і безпека; економічна діяльність; захист навколишнього середовища; житлово-комунальні послуги; охорона здоров'я; відпочинок, культура та релігія; освіта; соціальний захист.

Оскільки ключовою особливістю публічних фінансів є їх призначення для фінансування функцій держави, варто враховувати, що держава в особі своїх центральних установ, звичайно, не в змозі вести все своє господарство до останніх дрібниць на місцях. Це обумовило розвиток системи місцевого самоврядування, котре здобуло право на управління місцевими установами та вирішення місцевих справ, а також формування системи місцевих фінансів [41, с. 163, 164]. Якщо на початку ХХ ст. місцеве самоврядування досить часто вважалося засобом обмеження й контролю “міністерського всевладдя” [42, с. 244, 245], то наразі питання полягає в тому, які функції держави економічно ефективніше виконувати централізовано, а які – децентралізовано. Німецький фахівець з державного права К. Штерн слушно зауважив, що самоврядування громад існує в рамках держави та не є правом проти неї [43, с. 405]. Отже, виконання функції держави (в широкому економічному розумінні поняття останньої) має багаторівневий характер. Тому за економічним змістом публічні фінанси включають діяльність не тільки центральної (загальнодержавної) влади, а й місцевого самоврядування.

В Україні, подібно до інших країн, гарантії місцевого самоврядування розуміються в організаційному значенні – як право територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого рівня в межах Конституції (ст. 140) і Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” (ст. 2, п. 1).

У вітчизняній фінансово-економічній літературі, як уже наголошувалося, досить поширеним є поелементне визначення публічних або державних фінансів із включенням, зокрема, центрального й місцевих бюджетів, позабюджетних фондів загальнообов'язкового соціального страхування. Проте за такого підходу поза увагою можуть залишитися доходи та видатки щодо

фінансування певних функцій держави, якщо їх виконання покладається на спеціальні відокремлені структури із самостійним вирішенням фінансових питань.

Наприклад, у Сполучених Штатах так звані державні корпорації є агентами уряду та засновуються Конгресом США для виконання суспільно значущих завдань [44]. Останні включають, серед іншого, надання населенню продуктів і послуг, що орієнтовані на ринок та дають змогу отримувати доходи, котрі покривають відповідні витрати. Потреба в таких корпораціях обумовлена обмеженістю бюджетних коштів, а також необхідністю пошуку нових джерел доходів і форм державного управління, що уможливають використання методів роботи приватного сектору. Це спричинило процеси конвергенції підходів до державного управління та управління приватним сектором економіки в рамках реформ публічного управління [45].

Зазначені корпорації було створено, зокрема, у сферах поштової служби, страхування депозитів, врожаю, гарантування пенсійного забезпечення тощо. Кожна з таких корпорацій є урядовою доти, доки Конгрес не вирішить, що вона повинна бути приватною й підпадати під дію норм приватного права. Критерії доцільності створення державних корпорацій названі президентом Г. Труменом під час презентації ним бюджету США на 1948 р., а саме: адміністрування державних програм комерційного характеру; отримання доходу від реалізації таких програм, що сприяє їх потенційній самодостатності; необхідність забезпечення достатньої фінансової гнучкості при їх здійсненні та загалом у діяльності корпорацій. Цим корпораціям надано право визначати види й потребу у витратах, адже їхня діяльність фінансується за рахунок не податків, а плати користувачів за послуги корпорацій, тому зміни доходів і витрат корпорацій не впливають на бюджет уряду. Їхні доходи, витрати, чисельність персоналу змінюються зі збільшенням/зменшенням споживчого попиту. Вони надають щорічні звіти Конгресу США (про фінансовий стан, фінансові операції, систему внутрішнього обліку й адміністративного контролю), котрий може обмежити використання корпоративних коштів, приміром звести до мінімуму адміністративні витрати.

Отже, головним критерієм виокремлення публічних фінансів є їх призначення для фінансування діяльності органів влади різних рівнів, яка спрямована на виконання функцій держави, розподілених між центральними та місцевими органами влади.

Згідно з Керівництвом МВФ зі статистики державних фінансів (Finance, Public Statistics), органи, що здійснюють функції органів загальнодержавного управління як основного виду діяльності та наділені законодавчою, судовою або виконавчою владою стосовно інших інституційних одиниць, є складовими сектору загального державного управління. Їхня діяльність має такі важливі (принципові) особливості:

– виконання зобов'язань щодо забезпечення суспільства товарами й послугами на ринкових засадах для їх колективного чи індивідуального споживання;

– здійснення перерозподілу доходів і майна за допомогою трансфертних платежів;

– фінансування діяльності переважно за рахунок податків або інших обов'язкових платежів (у певні періоди можливе фінансування за рахунок запозичень).

Державна служба статистики України, відповідно до загальних положень МВФ, визначає сектор загального державного управління як сукупність юридичних осіб, для котрих основною діяльністю є виконання функцій законодавчої, виконавчої або судової влади відносно інших інституційних одиниць у межах певної території [46]. Ці особи наділені повноваженнями збирати податки та інші обов'язкові платежі, а також витратити їх згідно з урядовою політикою. До даного сектору належать також державні установи з усіма ознаками інституційної одиниці, які створюються для здійснення конкретних функцій, мають пряме джерело доходів і порівняну свободу в прийнятті рішень щодо їх використання (державні позабюджетні фонди й фонди соціального забезпечення). Сектор загального державного управління України включає всі одиниці центральних, регіональних, місцевих органів управління; всі неринкові некомерційні організації, котрі контролюються та переважно фінансуються органами управління (юридичні особи, які з правової точки зору не є органами управління, але проводять державну політику та фактично є частиною органів загального державного управління).

Ряд українських авторів до складових публічних фінансів відносять кошти державних і комунальних підприємств [2; 4; 9; 10], що стосується також визначення поняття “місцеві фінанси”. Наприклад, на думку О. П. Кириленко, місцевими фінансами є не лише місцеві бюджети та цільові фонди органів місцевого самоврядування, а й фінанси комунальних підприємств [47, с. 596, 597]. Це означає, що до функцій і завдань органів місцевого самоврядування віднесено їхні повноваження не тільки як органів влади, а й щодо здійснення підприємницької діяльності суб'єктами комунальної власності.

Визначаючи поняття “публічні фінанси”, слід підкреслити, що діяльність і фінансування суб'єктів владних повноважень необхідно чітко відокремлювати від діяльності й фінансових ресурсів підприємств державної чи комунальної власності (суб'єктів господарювання), оскільки природа цих двох сфер публічного сектору економіки має принципові відмінності. Діяльність суб'єктів господарювання будь-якої форми власності, в т. ч. державної або комунальної, “спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність” [48], на відміну від товарів та послуг, котрі, як уже зазначалося, надаються споживачам структурами сектору загального державного управління на неринкових засадах.

Отже, публічні фінанси – це сукупність економічних відносин щодо формування доходів і здійснення витрат, націлених на виконання функцій органів загального державного управління на центральному, регіональному й місцевому рівнях. В Україні складовими публічних фінансів є державний, місцеві

бюджети та бюджети фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування. При переданні окремих державних функцій певним інституційним структурам (наприклад державним корпораціям, за досвідом США) або наддержавним органам публічної влади (приміром, у разі вступу країни до ЄС) структурні складові публічних фінансів потребуватимуть уточнення.

Сукупність інституційних одиниць сектору загального державного управління, а також підприємств (корпорацій) державної чи комунальної форм власності формують публічний сектор національної економіки. Так, у Великобританії публічний сектор (*public sector*) складається з п'яти підсекторів [49]: центрального уряду, місцевого уряду, публічних нефінансових корпорацій (*public non-financial corporations*), Банку Англії та публічних фінансових корпорацій (*public financial corporations*), або банків публічного сектору (*public sector banks*).

Варто зауважити, що деякі автори, наприклад О. Д. Рожко [50, с. 43, 46], ототожнюють поняття “державні фінанси” й “фінанси державного сектору економіки”. Втім, це є некоректним, оскільки фінанси державного сектору економіки разом із фінансами суб'єктів сектору загального державного управління включають фінанси підприємств державної власності, котрі не належать до органів влади, а є суб'єктами господарювання.

У зв'язку з цим, слід нагадати про особливості вживання терміна “публічні фінанси” в англійській літературі. Згідно з Оксфордським тлумачним словником, його застосовують до сфери фінансування товарів і послуг, що здійснюється як національними, так і місцевими органами влади за рахунок податкових та інших надходжень і відповідно до результатів аналізу проблем, пов'язаних зі збором та використанням коштів у загальнонаціональних інтересах. Отже, у визначенні йдеться про фінансування саме функцій органів загального державного управління. Потрібно також підкреслити помилковість віднесення до системи публічних фінансів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [10; 12; 15]. Його належність до об'єктів права державної власності є недостатнім аргументом: відповідно до Закону України “Про систему гарантування вкладів фізичних осіб” від 23.02.2012 № 4452-VI, Фонд є установою, що виконує спеціальні функції у сфері гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку й ліквідації банків у визначених Законом випадках, а органи державної влади не мають права втручатися в його діяльність [51]. Отже, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб не належить до інституційних одиниць, котрі здійснюють функції органу публічної влади.

Підсумовуючи викладене, доходимо таких висновків. Визначення поняття “публічні фінанси” має враховувати особливості публічних і приватних фінансів, що полягають у відмінних цілях діяльності суб'єктів владних повноважень та суб'єктів господарювання, а також засадах отримання ними доходів. Якщо державне господарство спрямоване на досягнення державних цілей (навіть поступаючись матеріальними вигодами) та має примусовий характер, то приватне – орієнтоване на отримання прибутку й базується на взаємному обміні послугами.

За підходами різних авторів, що представлені в сучасних економічних і юридичних публікаціях, трактування поняття “публічні фінанси” ґрунтується переважно на характеристиках його складових (таких як державні, місцеві фінанси, фонди загальнообов'язкового соціального страхування, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб тощо), на критерії права власності (державна чи комунальна, підприємства державної або комунальної власності) та необхідності забезпечення публічності, прозорості фінансової діяльності всіляких публічних союзів (у т. ч. громадських організацій і політичних партій). При цьому поза увагою залишаються принципові відмінності діяльності органів влади й суб'єктів господарювання (підприємств державної/ комунальної власності).

При віднесенні до складових публічних фінансів коштів державних або комунальних підприємств не враховується, що діяльність суб'єктів господарювання не пов'язана з виконанням функцій публічної влади та спрямована на випуск і реалізацію товарів та послуг на ринкових засадах, тимчасом як діяльність суб'єктів владних повноважень (органів влади різних рівнів) має забезпечувати суспільство товарами й послугами на неринкових засадах за рахунок податків та інших обов'язкових платежів.

Ключовою ознакою публічних фінансів є фінансове забезпечення виконання органами влади різних рівнів (як основної діяльності) функцій держави в широкому розумінні, розподілених між окремими одиницями системи органів загального державного управління. Отже, публічні фінанси – це сукупність економічних відносин щодо формування доходів і здійснення витрат, спрямованих на виконання функцій органів загального державного управління на центральному, регіональному й місцевому рівнях. При цьому інституційні одиниці сектору загального державного управління в сукупності з підприємствами (корпораціями) державної або комунальної форм власності є складовими публічного сектору національної економіки.

Фінансова діяльність політичних партій і громадських організацій не може включатися до складу публічних фінансів, оскільки призначення останніх полягає у фінансуванні виконання функцій органів загального державного управління, а не діяльності добровільних об'єднань.

Список використаних джерел

1. *Lyutyu I., Kanonishena-Kovalenko K.* The usefulness of accounting information as a key determinant of public sector Accounting reform. *Transformations of public sector and its financial system in Ukraine.* 2019. Vol. 1. P. 25–39.

2. *Абакуменко О. В., Височина А. В.* Змістовні та організаційно-функціональні особливості публічних фінансів в Україні. *Вісник Сумського державного університету. Сер.: економіка.* 2017. № 2. С. 13–19.

3. *Бардаш С. В., Баранюк Ю. Р.* Поняття і склад публічних фінансів як об'єкта державного фінансового аудиту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2016. Вип. 6. Ч. 1. С. 34–37.

4. *Березовська С. В.* Публічні фінанси: поняття та суть. *Правове життя сучасної України* : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу, м. Одеса, 16–17 трав. 2013 р. : у 2 т. Т. 2. / відп. за вип. В. М. Дрьомін ; НУ “ОЮА” ; Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса : Фенікс, 2013. С. 110–112.

5. Бойко С. Публічні фінанси у контексті генези та еволюції понятійно-категоріального апарату фінансової науки. *Економіст*. 2015. № 10. С. 31–35.
6. Вдовенко С. М., Шульга Ю. В. Проблеми та перспективи формування сучасної системи публічних фінансів в Україні. *Науковий вісник ЧДІЕУ*. 2012. № 2. С. 166–170.
7. Длугопольський О. В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в умовах глобалізаційних змін : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д-ра екон. наук : 08.00.01 / Длугопольський Олександр Володимирович ; ДННУ “Акад. фін. упр.”. Київ, 2013. 38 с.
8. Кравченко В. І. Фінанси України: сучасні виклики і проблеми розвитку. *Економіка та держава*. 2013. № 5. С. 9–13.
9. Куценко Т. Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку. *Економіка та держава*. 2016. № 6. С. 62–66.
10. Нечаєва І. А. Аналіз формування та витрачання публічних фондів грошових коштів в умовах бюджетної децентралізації. *Ефективна економіка*. 2017. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5429>.
11. Нечай А. А. Динамика финансовых отношений и новый подход к категориям финансового права. *Государство и право*. 2000. № 12. С. 33–38.
12. Нечай А. А. Правові проблеми регулювання публічних видатків в державі : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня д-ра юр. наук : 12.00.07 / Нечай Анна Анатоліївна. Київ, 2005. 45 с.
13. Опарін В. М., Федосов В. М., Юхименко П. І. Публічні фінанси: генеза, теоретичні колізії та практична концептуалізація. *Фінанси України*. 2017. № 2. С. 110–128.
14. Опарін В. М., Федосов В. М. Фінанси державні. *Фінанси. Бюджет. Податки: національна та міжнародна термінологія* : у 3 т. Т. 2 / за ред. Т. І. Єфименко, А. І. Мярковського. Київ, 2010. С. 587–588.
15. Фокша Л. В. Публічні фонди: поняття, ознаки та правова природа. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: юриспруденція*. 2014. № 10-1. Т. 1. С. 162–164.
16. Хомутенко А. В. Прагматика та семантика термінів фінансової науки “суспільні фінанси”, “публічні фінанси” та “державні фінанси”. *Фінанси України*. 2017. № 1. С. 111–126.
17. Andel N. Finanzwissenschaft. Tübingen : Mohr, 1992. XVI, 562 s.
18. Масгрейв Р. А., Масгрейв П. Б. Государственные финансы: теория и практика / пер. с англ. М. : Бизнес Атлас, 2009. 716 с.
19. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії. Вступ до фінансової науки / за наук. ред. В. М. Федосова ; пер з нім. Київ : Либідь, 2000. 654 с.
20. Розпутьенко І. В. Публічні фінанси : навч. посіб. до дисципліни “Публічні фінанси”. Київ : НАДУ, 2008. 48 с.
21. Фінанси зарубіжних країн : навч. посіб. / Т. О. Кізима, Н. Я. Кравчук, В. П. Горин та ін. ; за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль : Екон. думка, 2013. 287 с.
22. Воронова Л. К., Кучерявенко Н. П. Финансовое право : учеб. пособ. Харьков : Легас, 2003. 359 с.
23. Тропіна В. Б. До питання про публічні фінанси. *Фінанси України*. 2009. № 12. С. 28–34.
24. Воронова Л. К. Финансовое право України : підручник. Київ : Прецедент : Моя книга, 2006. 448 с.
25. Місцеві фінанси : підручник / за ред. О. П. Кириленко ; 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль : Екон. думка : ТНЕУ, 2015. 448 с.
26. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. Київ : НІОС, 2000. 418 с.
27. Стратегія розвитку системи управління державними фінансами : схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 774-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80>.
28. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : монографія / за наук. ред. В. Федосова. Київ : КНЕУ, 2002. 387 с.

29. The Legal Framework for Budget Systems an International Comparison. *OECD Journal on Budgeting*. 2004. Vol. 4. No. 3.

30. Економіка України в дослідженнях і прогнозах: 20 років діяльності Інституту економіки та прогнозування НАН України : монографія / відп. ред. В. М. Геєць ; редкол.: В. М. Геєць (голова), А. А. Гриценко, В. В. Небрат, І. І. Бажал (відп. секретар) ; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. Київ, 2018. 568 с.

31. Государственные финансы : учеб. пособие / В. М. Федосов, Л. Д. Буряк, Д. Д. Бутаков и др. ; под ред. В. М. Федосова, С. Я. Огородника, В. Н. Суторминой. Киев : Лыбидь, 1991. 276 с.

32. *Nowotny E.* Der Öffentliche Sektor: Einführung in die Finanzwissenschaft. 3 Aufl., neubearb. und erw. Berlin ; Heidelberg ; New York u.a. : Springer, 1996. XX, 665 s.

33. *Brümmerhoff D.* Finanzwissenschaft. 5 Aufl., überarb. und erw. München ; Wien : Oldenbourg, 1990. 572 s.

34. *Годме П. М.* Финансовое право / пер. и вступ. ст. Р. О. Халфиной. М. : Прогресс, 1978. 429 с.

35. *Янжул И. И.* Основные начала финансовой науки. Учение о государственных доходах. Спб. : Тип. М. Стасюлевича, 1890. [4], 532 с.

36. *Stiglitz J. E., Schönfelder B.* Finanzwissenschaft. 2 Aufl. (1.dt.-sprachige Aufl.). München ; Wien : Oldenbourg, 1989. XXI, 772 s.

37. *Тарасов И. Т.* Очерк науки финансового права. *Финансы и налоги: очерки теории и политики*. М. : Статут, 2004. С. 47–376.

38. Про громадські об'єднання : закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.

39. *Молдован О. О.* Державні фінанси України: досвід та перспективи реформ : монографія / Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ, 2011. 377 с.

40. *Иловайский С. И.* Учебник финансового права. 4-е изд. Одесса : Типо-хромолитография А. Ф. Соколовского, 1904 г. 383 с.

41. *Соболев М. Н.* Очерки финансовой науки. Харьков : Пролетарий, 1925. 187 с.

42. *Митіліно М. І.* Основи фінансової науки. Київ : Держ. вид-во України, 1929. 389 с.

43. *Stern K.* Das Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland. Bd.1. Muenchen, 1984.

44. Federal Government Corporations: An Overview : CRS Report RL30365. 2006.

45. Governance in Transition: Public Management Reforms in OECD Countries. Paris : OECD, 1995.

46. Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України : наказ Державної служби статистики України від 03.12.2014 № 378. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0378832-14>.

47. *Кириленко О. П.* Фінанси місцеві. *Фінанси. Бюджет. Податки: національна та міжнародна термінологія* : у 3 т. Т. 2 / за ред. Т. І. Єфименко, А. І. Мярковського. Київ, 2010. 648 с.

48. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

49. Public sector finances, UK: July 2018. URL: <https://www.ons.gov.uk/economy/governmentpublicsectorandtaxes/publicsectorfinance/bulletins/publicsectorfinances/july2018>.

50. *Рожко О. Д.* Державні фінанси України: детермінанти та пріоритети розвитку : монографія. Київ : Лира-К, 2016. 360 с.

51. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : закон України від 23.02.2012 № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.

References

1. Lyutyu, I., Kanonishena-Kovalenko, K. (2019). The usefulness of accounting information as a key determinant of public sector Accounting reform. *Transformations of public sector and its financial system in Ukraine*, 1, 25–39.

2. Abakumenko, O. V., Vysochyna, A. V. (2017). Substantial and organizational and functional features of public finances in Ukraine. *Bulletin of Sumy State University. Series: economics*, 2, 13–19 [in Ukrainian].
3. Bardash, S. V., Baraniuk, Yu. R. (2016). Concept and composition of public finances as an object of state financial audit. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series "Economics"*, Vol. 6, Iss. 1, 34–37 [in Ukrainian].
4. Berezovska, S. V. (2013). Public finance: the concept and essence. In V. M. Dromin (Ed.). *Legal life of modern Ukraine* (Vol. 2, pp. 110–112). Odesa: Feniks [in Ukrainian].
5. Boiko, S. (2015). Public finances in the context of the genesis and evolution of conceptual and categorical apparatus of financial science. *Economist*, 10, 31–35 [in Ukrainian].
6. Vdovenko, S. M., Shulha, Yu. V. (2012). Problems and prospects of forming modern system of public finances in Ukraine. *Scientific Bulletin of the Chernihiv State Institute of Economics and Management*, 2, 166–170 [in Ukrainian].
7. Dluhopolskyi, O. V. (2013). *The public sector of economy and public finances in the conditions of globalization changes* (Doctoral thesis). Kyiv: DNNU "Akademiia finansovoho upravlinnia" [in Ukrainian].
8. Kravchenko, V. I. (2013). Finance of Ukraine: modern challenges and problems of development. *Economy and the state*, 5, 9–13 [in Ukrainian].
9. Kutsenko, T. F. (2016). Public finance in Ukraine: content and structure considering current tendencies of development. *Economy and the state*, 6, 62–66 [in Ukrainian].
10. Nechaieva, I. A. (2017). Analysis of the formation and use of assets of public funds under fiscal decentralization. *Effective economy*, 2. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5429> [in Ukrainian].
11. Nechai, A. A. (2000). Dynamics of financial relations and a new approach to categories of financial law. *State and Law*, 12, 33–38 [in Russian].
12. Nechai, A. A. (2005). *Legal problems of regulation of public expenditures in the state* (Doctoral thesis). Kyiv [in Ukrainian].
13. Oparin, V. M., Fedosov, V. M., Yukhymenko, P. I. (2017). Public finances: genesis, theoretical and practical conceptualization collision. *Finance of Ukraine*, 2, 110–128 [in Ukrainian].
14. Oparin, V. M., Fedosov, V. M. (2010). Public finances. In T. I. Iefymenko, A. I. Miar-kovskyyi (Eds.). *Finances. Budget. Taxes: national and international terminology* (Vol. 2, pp. 587–588). Kyiv [in Ukrainian].
15. Foksha, L. V. (2014). Public funds: concept, characteristics and legal nature. *International Humanitarian University Herald*, No. 10-1, Vol. 1, 162–164 [in Ukrainian].
16. Khomutenko, A. V. (2017). Pragmatics and semantics of financial science terms "community finance", "public finance" and "state finance". *Finance of Ukraine*, 1, 111–126 [in Ukrainian].
17. Andel, N. (1992). *Finanzwissenschaft*. Tübingen: Mohr.
18. Musgrave, R. A., Musgrave, P. B. (2009). *Public finance in theory and practice*. Moscow: Biznes Atlas [in Russian].
19. Blankart, Sh. (2000). *Public finances in a democracy: an introduction to financial science*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
20. Rozputenko, I. V. (2008). *Public finances*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
21. Kyrylenko, O. P. (Ed.). (2013). *Finances of foreign countries*. Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian].
22. Voronova, L. K., Kucheriavenko, N. P. (2003). *Financial law*. Kharkov: Legas [in Russian].
23. Tropina, V. B. (2009). On the question of public finances. *Finance of Ukraine*, 12, 28–34 [in Ukrainian].
24. Voronova, L. K. (2006). *Financial law of Ukraine*. Kyiv: Pretsedent, Moia knyha [in Ukrainian].

25. Kyrylenko, O. P. (Ed.). (2015). *Local finance* (2nd ed.). Ternopil: Ekonomichna dumka, TNEU [in Ukrainian].
26. Vasylyk, O. D. (2000). *Theory of finance*. Kyiv: NIOS [in Ukrainian].
27. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2013). *Strategy for the development of the public finance management system* (Decree No. 774-p, August 1). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80> [in Ukrainian].
28. Fedosov, V. (Ed.). (2002). *Financial restructuring in Ukraine: problems and directions*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
29. The Legal Framework for Budget Systems an International Comparison. (2004). *OECD Journal on Budgeting*, Vol. 4, No. 3.
30. Heiets, V. M. (Ed.). (2018). *Economy of Ukraine in research and forecasts: 20 years of activity of the Institute of Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine*. Kyiv: NAN Ukraine, Instytut ekonomiky ta prohozuvannia [in Ukrainian].
31. Fedosov, V. M., Ogorodnik, S. Ia., & Sutormina, V. N. (Eds.). (1991). *Public finances*. Kiev: Lybid [in Russian].
32. Nowotny, E. (1996). *Der Öffentliche Sektor: Einführung in die Finanzwissenschaft*. Berlin, Heidelberg, New York: Springer.
33. Brümmerhoff, D. (1990). *Finanzwissenschaft*. München, Wien: Oldenbourg.
34. Gaudemet, P. M. (1978). *Financial law*. Moscow: Progress [in Russian].
35. Ianzhul, I. I. (1890). *The main principles of financial science. The doctrine of government revenue*. St. Petersburg: Tipografia M. Stasiulevicha [in Russian].
36. Stiglitz, J. E., Schönfelder, B. (1989). *Finanzwissenschaft*. München, Wien: Oldenbourg.
37. Tarasov, I. T. (2004). Essay on the science of financial law. In *Finance and taxes: essays on theory and politics* (pp. 47–376). Moscow: Statut [in Russian].
38. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012). *On civil associations* (Act No. 4572-VI, March 22). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> [in Ukrainian].
39. Moldovan, O. O. (2011). *Public finances of Ukraine: experience and prospects of reforms*. Kyiv: Natsionalnyi insyut stratehichnykh doslidzhen [in Ukrainian].
40. Ilovaiskii, S. I. (1904). *Tutorial of financial law* (4th ed.). Odessa: Tipo-khromolitografii A. F. Sokolovskogo [in Russian].
41. Sobolev, M. N. (1925). *Essays in financial science*. Kharkov: Proletarii [in Russian].
42. Mitalino, M. I. (1929). *Fundamentals of financial science*. Kyiv: Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy [in Ukrainian].
43. Stern, K. (1984). *Das Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland*. Muenchen.
44. Federal Government Corporations: An Overview. (2006). *CRS Report RL30365*.
45. OECD. (1995). *Governance in Transition: Public Management Reforms in OECD Countries*. Paris: Author.
46. State Statistics Service of Ukraine. (2014). *On approval of the Classification of institutional sectors of the Ukrainian economy* (Order No. 378, December 3). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0378832-14> [in Ukrainian].
47. Kyrylenko, O. P. (2010). Local finance. In T. I. Iefymenko, A. I. Miarkovskyi (Eds.). *Finances. Budget. Taxes: national and international terminology* (Vol. 2). Kyiv [in Ukrainian].
48. Verkhovna Rada of Ukraine. (2003). *The Commercial Code of Ukraine* (Act No. 436-IV, January 16). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian].
49. Office for National Statistics. (2018). *Public sector finances, UK: July 2018*. Retrieved from <https://www.ons.gov.uk/economy/governmentpublicsectorandtaxes/publicsectorfinance/bulletins/publicsectorfinances/july2018>.
50. Rozhko, O. D. (2016). *Public finances of Ukraine: determinants and priorities of development*. Kyiv: Lira-K [in Ukrainian].
51. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012). *On the system of guaranteeing natural person deposits* (Act No. 4452-VI, February 23). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17> [in Ukrainian].